

DEVELOPMENT OF A FINANCIAL MECHANISM FOR INCREASING THE EXPORT POTENTIAL OF THE NATIONAL ECONOMY

Kulmatov Jasurbek Chori oglu

Specialist of the limited liability company with foreign investment
"ASBIS CA"

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15172126>

ARTICLE INFO

Received: 01st April 2025

Accepted: 07th April 2025

Online: 08th April 2025

KEYWORDS

Foreign trade, export, diversification, foreign trade balance, commodity structure of export, economies of scale.

ABSTRACT

The article provides a comparative analysis of commodity structure of exports in the Republic of Uzbekistan, its indicators for the recent years. Also suggestions and offers for further structural improvement of the export were developed.

MILLIY IQTISODIYOTNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHNING MOLIYA MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH

Kulmatov Jasurbek Chori o'g'li

"ASBIS CA" chet el investitsiyasi ishtirokidagi
ma'suliyati cheklangan jamiyat mutaxassisi
jasurbekqulmatov512@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15172126>

ARTICLE INFO

Received: 01st April 2025

Accepted: 07th April 2025

Online: 08th April 2025

KEYWORDS

Tashqi savdo, eksport, diversifikatsiya, tashqi savdo saldos, eksportning tovar va xizmatlar tarkibi.

ABSTRACT

Maqolada O'zbekiston Respublikasi eksportining tarkibi, uning so'nggi yillardagi ko'rsatkichlari qiyosiy tahlili keltirilgan, mavjud holat ilmiy-nazariy jihatdan baholangan. Shuningdek, eksportni moliyaviy mexanizmini takomillashtirish yuzasidan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini oshirish — har bir davlat uchun muhim strategik maqsaddir. Eksportning o'sishi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida, ish o'rinlari yaratishda, valyuta zaxiralarini oshirishda va global bozorlarda raqobatdoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini oshirish, davlatning iqtisodiy siyosatining uzluksiz va integratsiyalangan strategiyasini talab qiladi. Bu jarayonda davlat, xususi sektor va xalqaro hamkorlikning o'zaro aloqalarini mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

Milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini oshirish uchun bir qancha muhim yo'nalishlar mavjud. Quyida ularning ba'zilarini keltirilgan:

1. Yangilangan texnologiyalar va ishlab chiqarish usullari orqali eksportga mos mahsulotlarni ishlab chiqarish.

Kadrlar tayyorlash: Ishlab chiqarish va rivojlanishda samarali ishlaydigan mutaxassislarni tayyorlash.

2. Raqobat bo'layotgan mamlakatlarga qaraganda kamroq rivojlangan yoki yuqori ehtiyojga ega bo'lgan bozorlarga chiqish.

3. Eksport qilinayotgan mahsulotlarga qo'shiladigan subsidiyalar va imtiyozlar, eksportchilar uchun soliq imtiyozlarini joriy qilish.

4. Milliy brendingni ishlab chiqish va xalqaro reklama kampaniyalarini amalga oshirish, xalqaro standartlarga javob beruvchi mahsulotlar ishlab chiqarish va sertifikatlashtirish.

5. Eksportga chiqariladigan tovarlar uchun samarali transport va logistika tizimlarini shakllantirish, havo, dengiz va temir yo'llari orqali tovarlarni samarali yetkazib berish.

6. Boshqa mamlakatlar bilan savdo shartnomalarini tuzish va tariflarni kamaytirish orqali eksport imkoniyatlarini oshirish, eksport va importni tartibga solish va savdo hajmini oshirish uchun xalqaro iqtisodiy bloklar bilan kelishuvlar.

7. Eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash uchun maxsus kreditlar va bank imtiyozlarini ta'minlash, eksportni oshirish uchun xorijiy va mahalliy investorlarni jalb qilish.

8. Eksport mahsulotlarini tez va arzon yetkazib berish uchun transport va logistika tarmoqlarini modernizatsiya qilish zarur. Bu orqali eksport jarayonini samarali va tezroq qilish mumkin.

O'zbekiston tashqi sektorining asosiy ko'rsatkichlari (mlrd.doll.)

Kўrsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
Жорий операциялар ҳисоби сальдоси (млрд долл)	-3,0	-4,9	-2,8	-7,8	-5,7
ЯИМга нисбатан %да	-4,6%	-6,3%	-3,2%	-7,6%	-5,0%
Товар ва хизматлар экспорти (млрд долл)	14,5	16,4	21,0	25,0	26,2
ЯИМга нисбатан %да	21,9%	21,3%	23,3%	24,4%	22,8%
Товар ва хизматлар импорти (млрд долл)	22,6	27,9	35,6	42,6	43,6
ЯИМга нисбатан %да	34,1%	36,1%	39,6%	41,6%	37,9%
Савдо баланси сальдоси (млрд долл)	-8,1	-11,5	-14,7	-17,6	-17,4
ЯИМга нисбатан %да	-12,2%	-14,9%	-16,3%	-17,1%	-15,2%

Manba: Markaziy bankning 2024 yil uchun O'zbekiston to'lov balansi ma'lumotlari

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda 2024 yil eksport hajmi 26,2 mlrd dollarni, import hajmi esa 43,6 mlrd dollarni tashkil etgan. Natijada, savdo balansi saldosi 17,4 mlrd dollarni tashkil qilgan. Bundan ko'rinadiki, eksportni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishni taqozo qiladi.

Xulosa va takliflar

Milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini oshirishda moliya mexanizmlarini takomillashtirish juda muhim o'rin tutadi. Bu, o'z navbatida, milliy iqtisodiyotning

raqobatbardoshligini oshirish va xalqaro bozorga samarali integratsiyalashish uchun zarurdir. Bu jarayonda bir qator omillar va mexanizmlar ishga tushirilishi kerak, jumladan:

- **Eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash:** Eksportni qo'llab-quvvatlashning bir necha usullari mavjud. Masalan, davlat tomonidan ekspertni moliyaviy rag'batlantirish uchun subsidiyalar, qo'shimcha soliq imtiyozlari, grantlar yoki kreditlar berilishi mumkin. Bu ekspertchilarga raqobatdosh narxlarni ta'minlash va mahsulotlarini tashqi bozorlarga o'tkazishda yordam beradi.
- **Eksportni sug'urtalash tizimlarini kuchaytirish:** Eksportchilar uchun sug'urta tizimlarini takomillashtirish, jumladan, mamlakatlar orasidagi siyosiy va iqtisodiy xavf-xatarlarni sug'urtalash, ekspertchilarning xavflarini minimallashtirishga yordam beradi.
- **Kreditlash va moliyaviy instrumentlar:** Eksportga yo'naltirilgan moliyaviy instrumentlar, masalan, ekspert kreditlari va lizing mexanizmlari, ekspertchilarga ichki bozordan tashqaridagi talablar uchun kerakli mablag'larni ta'minlashga yordam beradi.
- **Iqtisodiy diplomatiya va ekspertni rag'batlantirish:** Davlatlar orasidagi savdo va diplomatik munosabatlar ekspertchilarga tashqi bozorlarda yo'nalish va imkoniyatlarni ko'rsatishga yordam beradi. Bu esa, tashqi iqtisodiy hamkorlikni faollashtirish va yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini oshiradi.
- **Infratuzilmani rivojlantirish:** Logistika va tranzit sohasidagi ishlab chiqarish va transport infratuzilmalarining takomillashtirilishi ekspert imkoniyatlarini yaxshilashga ko'maklashadi. Mazkur infratuzilma tizimlarining samaradorligi milliy ekspertni oshirishda muhim ahamiyatga ega.
- **Korporativ ijtimoiy mas'uliyat va marketing:** Ekspertchilarning yordamchi infratuzilmalari, shu jumladan, ishonchli brending va marketingga e'tibor berish ekspert mahsulotlarini xalqaro bozorlarda raqobatbardosh qilish imkonini yaratadi.
- **Moliya va maslahat xizmati:** Banklar orqali ekspertchilar uchun maxsus maslahat xizmatlari taqdim etish, shu jumladan, moliyaviy rejalashtirish, risklarni boshqarish va xalqaro bozorlar haqida ma'lumotlar.
- **Soliqlarni kamaytirish:** Eksportga yo'naltirilgan korxonalariga soliq imtiyozlarini taqdim etish, bu ularning raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.
- **Savdo shartnomalari va integratsiya:** Milliy qonunchilikni xalqaro savdo shartnomalariga moslashtirish, bu orqali ekspertni rag'batlantiradigan qonuniy shartlar yaratish.
- **Sodda va ochiq moliyaviy muhit:** Moliya tizimi orqali ekspertchilarni qo'llab-quvvatlashni shaffof qilish va tizimdagi byurokratik to'siqlarni kamaytirish.

Ushbu mexanizmlar milliy iqtisodiyotning ekspert salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan, barqaror va samarali moliyaviy tizimni yaratishga, mamlakat iqtisodiyotining global bozordagi pozitsiyasini mustahkamlash va milliy ekspertni yangi yuqori darajalarga olib chiqishga yordam beradi.

References:

1. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/40_Qodirjonov.pdf
2. <https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/08/07/NamDU-ARM-13124.pdf>

3. https://kitob.sies.uz/frontend/web/kitob/kitob_00626655cf97267.pdf
4. <https://www.lex.uz/acts/3242618>
5. <https://staff.tiame.uz/storage/users/476/books/Mw7o3rNWhg95x0IAjdkkFeNgBvYajAOeuA1ge1d.pdf>
6. <https://staff.tiame.uz/storage/users/466/articles/egeIpMDId6cGk4Qy3lm68uOyRquNnaCIVkLEEAAl.pdf>
7. https://cbu.uz/upload/medialibrary/13e/iflqbkyng05t6tin15bnrrs04hyk97ga/uz_kiril_BOP_IIP_ED_2024Q4.pdf